

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

11 Vtrùm ratione lucri cessantis liceat vltra sortem exigere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

nam forte nollet mutuum cum tanto onere.

74 Aduerte tamen, si reuera ex mutuo tibi damnum impendat, v. g. si ex mutuo 100. aureorum, certo sis accepturus detrimentum aureorum 10. non erit usura peccatum, etiam si non monito mutuatario de hoc dano, paciscaris tibi reddi 110. ratio est, quia in re nulla est inaequalitas, quauis ipse hoc ignoret, & existimet te ratione mutui exigere, ac proinde des ei occasionem scandali. Neque ipsum decipis contra iustitiam; quia per hoc non datur ei occasio vt putet pecuniam illam plus valere, quam valeat, aut vt acceptet contractum, quem alius non erat accepturus, vt suppono.

Dices, In venditione venditor debet emptori vitium rei vel onus, si quod habet, aperire; alioquin facit ei iniuriam; ergo similiter si mutues alteri, non significans onus tuae pecuniae annexum, facis iniuriam.

75 Respondeo, Est dispar ratio, Primò, Nam quòd haec pecunia damnum emeritum sit impeditura, non est vitium eius, seu onus illi annexum; sed est bona quaedam conditio, & veluti vis quaedam insita, ratione cuius mihi plus valet, quam alteri. vnde plus possum exigere, quam ipsa per se valeat: sicuti venditor potest plus aestimare rem quampiam sibi peculiariter commodam, quam ipsa per se considerata valeat. Secundò, Quia si rem plus aestimet propter suam commodum, quam ipsa per se valeat, neque id significet emptori, fortasse illum decipit, dando occasionem vt putet eam esse meliorem, quam sit; secus in pecunia. quòd si certo sciat illam non idè esse meliorem, non video quam iniuriam faciat emptori, aestimando eam plus quam per se valeat, ratione damni, quod eius alienatione incurrit; quamuis id non expresserit. Idem dico in pecunia: suppono autem, quòd aequè illam erat accepturus, siue causa illius aestimationis illi aperiretur, siue non.

76 Tertia conditio est, Vt non cogas illum pacisci de periculo damni potius quam de damno; sed relinquo ipsius arbitrio: etsi enim periculum illud damni probabiliter euenturi, sit ab initio aestimabile pretio; (quamuis minori, quam ipsum damnum) non potes tamen alterum cogere vt pro ipso periculo aliquod promittat. nam si mutuatarius paratus est sarcire damnum omne, quod euentus patefecerit, mutuator seruat indemnis. si tamen ipsi sit indifferens vtro modo paciscatur, vel malit pro periculo, certo pretio pacisci quam pro incerto damno manere in ancipiti; potes acceptare pactum: & quamuis damnum postea non euenierit, poteris tamen conuentum exigere; nam periculum, quod subiisti, pretio erat aestimabile.

77 Aduerte tamen, si neque damnum ipsum, neque periculum damni deduxisti in pactum, mutuatarius non tenetur quidquam pro eo soluere, etiam si postea eueniat: modò ipse non fuerit in mora soluendi, quia nec tenetur ratione pacti, nec ratione culpae; sed mutans hoc ipso, quo non deduxit in pactum, censetur illud in se recepisse, secus est si fuerit in mora. tunc enim damnum ex culpa ipsius euenit, similiter si per vim coactus fuit mutuae; hic enim est causa damni per iniuriam. vide Nauarrum cap. 17. num. 211.

Petes, Vtrum ratione damni emergentis possis exigere supra sortem, quantum tu supra sortem coactus fuisti soluere usurario, v. g. accipisti 1000. aureos ab usurario. Petrus à te petit mu-

tuum; vtrum possis tantum exigere, quantum tu soluis usurario?

Resp. Non idè te posse exigere supra sortem: 78 sicut non quia tu carè emisti, potes carè vendere; sed spectandum est, quantum ea res tibi commo-^{Simutuas} det. si enim ita tibi sit commoda, vt non pœniteat ^{ipse usura} te tantum usura nomine pro ea soluissè, potes à ^{soluerit.} mutuatario tantumdem exigere: tanti enim aestimas illud commodum, quo te causa alterius priuas. imò si plus aestimares, plus posses exigere. si verò hoc commodum aestimes minoris, ita vt pœniteat te tantum soluissè nomine usurae, non tamen pœniteret soluissè dimidium; solum potes exigere dimidium, seu tantum, quantum ipse te velles dedissè. denique si res illa tibi non sit ita commoda vt velles pro ea aliquid dare supra sortem, nihil etiam potes exigere supra sortem; quia ex eius mutuatione nullum tibi damnum vel incommodum oritur. Iuxta hæc intellige Molinam disput. 314. Potes tamen alteri cedere toto contractu: tunc enim non tu usuram exigis, sed usurarius: nec tu lucraris, sed pecuniam acceptam cum toto onere in alterum volentem deponis. sicut qui rem supra iustum pretium emit, potest alteri ante solutionem contractu cedere.

DUBITATIO XI.

Vtrum ratione lucri cessantis liceat ultra sortem exigere.

Suppono, si quis metu vel fraude, vel Principis 79 iussu compulsus sit mutuae, & inde ei lucrum ^{Si metu} cesset; posse ab auctore exigere huius lucri ^{vel fraude} compensationem, vt rectè Sotus art. 3. & alij DD quia ^{impulsus} talis est ei causa damni. Idem dicendum, si ex eo, ^{ad mu-} quòd mutuatarius non soluat ad diem præfixum, ^{tuandum.} lucrum aliquod amittat. neque in his euentis opus est vt fuerit hoc deductum in pactum.

Sed difficultas est, si ablit omnis coactio, vtrum liceat de hoc lucro pacisci? Quidam Doctores docent id esse illicitum. Ita Durandus in 3. d. 17. qu. 2. ad primum. Sotus l. 6. de iustit. q. 1. art. 3. (etsi fateatur contrarium esse probabile.) Idem insinuat D. Thomas art. 2. ad primum. Idem tenent multi Canonistae, vt Ioannes Andreas, & Innoc. IV. in cap. Nauiganti, de usuris, & quidam alij. Sed contraria sententia est ferè communis. vide Couart lib. 3. variarum cap. 4. & Nauarr. cap. 17. num. 211. & in comment. de usuris, n. 43. qui alios citant. Vnde

Resp. Licetum esse pacisci ab initio de lucro 80 cessante cum mutuatario, quamuis ab eo vi vel ^{Pro lucro} fraude non sis inductus; seruatis tamen quibus ^{cessante} dam conditionibus. Probatur Primò, Quia pecunia illa, quam mutuas alteri, quatenus subest ^{pacisci.} industriae tuae ad lucrum ex ea faciendum, plus tibi valet, quam ipsa per se considerata; est enim veluti semen fecundum lucri per industriam, in quo lucrum ipsum virtute continetur; ergo plus pro ea exigi potest, quam ipsa per se valeat. Patet consequentia, quia dum illam tradis, etiam lucrum in illa latens tradere censes; eo enim te spoliās. sicut si triticum destinatum sationi (quo si careas, carebis fructu) mutuum des; plus potes pro eo exigere, quam per se valeat, quia in illo virtute continetur fructus; & dum illud das, simul das fructum in eo latentem. Secundò, Quia dum prius

priuate hac pecunia lucro destinata, non solum illa te priuas, sed etiam spe lucri, quam ex illa per tuam industriam conceperas. atqui hæc spes est pretio æstimabilis: (potest enim spes lucri, seu lucrum speratum vendi) ergo pro ea potest aliquid exigi. Tertio, Hæc spes lucri non est minoris æstimanda, quam metus damni: atqui dum metuitur damnum ex mutuatione, licitum est de eo pacisci: ergo etiam dum speratur lucrum. Confirmatur, quia amissio rei speratæ computatur inter damna; quod enim spe possidemus, aliquo modo censetur habere.

81 *Non refert an sponte mutues, an coactè.*
Ex his patet, nihil referre, siue sponte mutues, siue inuoluntariè per vim, fraudem, vel præceptum Superioris impulsus; quod est contra Sotum supra. si enim qui per iniuriam cogitur mutuare, de lucro cessante pacisci potest, etiam poterit qui non cogitur: nam iniuria non facit ut centum quæ alteri mutuas sint æqualia centum & decem quæ ab illo exigit, sed lucrum speratum per 100. id facit. alioquin si ratione iniuriæ esset illa æqualitas, darentur 10. illa, pro iniuria illata, non pro lucro cessante; & ita lucrum cessans esset impertinens. Item, non possent mercatores exigere pro lucro cessante, quando coguntur à Principe vel Repub. ad mutuandum; (quod tamen non admittit Sotus) quia nulla fit illis iniuria.

Obiectio- nes.
Obiicitur Primò, ex D. Thoma q. 78. art. 2. ad primum, ubi dicit compensationem damni, quod consideratur in hoc, quod de pecunia non lucretur, non posse in pactum deduci, quia non potes vendere id quod nondum habes, & a quo potes multipliciter impediri.

82 Respondeo, D. Th. loquitur ibi de lucro remoto; nempe quando pecunia nondum erat negotiationi destinata: vel certè solum vult non posse tantum exigere, quantum erat lucrum possibile. non tamen negat, quin spes illa lucri, quæ minoris valet quam ipsa res sperata, possit in pactum deduci. vt colligitur ex q. 62. art. 4. ad 1. & docet Caietanus q. 78. art. 2. ad primum.

Obiicitur Secundò, Mutuum debet fieri gratis: ergo cum non tenearis mutuare, non potes quidquam exigere.

Quo modo mutuum debeat gratis fieri.
Respond. Mutuum debet fieri gratis, quia pro ipso mutuo præcisè spectato nihil potest exigere supra sortem: bene tamen potest exigere pro spe lucri, quam ex illa pecunia acceperas, qua spe simul te priuas, dum illam pecuniam tradis. quo modo licitum est aliquid accipere ratione damni emergentis.

Obiicitur Tertio, Lucrum tibi cessare, est te à lucrando prohiberi & impediri; atqui preces non cogunt, præsertim si te ad mutuandum offeras: ergo non potest iure videri lucrum cessans, quando vel ipse te offers, vel precibus cedis. ita Sotus.

83 *Quando lucrum dicitur cessare.*
Resp. Non tantum dicitur alicui cessare lucrum, quando inuitus priuatur vel impeditur; sed etiam quando ipse se priuatur, siue id faciat sponte, siue ad preces alterius. hoc enim est pretio æstimabile. sicut si quis me roget, vt non laborem, vel vt instrumenta artis meæ ipsi commodem; possum pacisci de lucro cessante. non enim teneor me priuare meo emolumento gratis.

84 *Conditiones requisitæ.*
1. conditio. Mutuatio debet esse causa lucri cessantis.
Aduerte tamen, vt hæc pactio sit licita, requiri tres conditiones. Prima est, Vt hæc mutuatio sit causa lucri cessantis: vt si pecuniam destinatam negotiationi vel emptioni rei frugiferæ, subtra-

ham illi destinationi, vt tibi mutuem; & ita amittam spem illius lucri.

85 Hinc sequitur, si quis relicta aliqua negotiatione propter datum mutuum, conferat se ad aliam rationem lucrandi per artificium vel aliam industriam, & ita compenset totum lucrum negotiationis; non posse ratione lucri cessantis quidquam exigere; quia per mutuum non cessat illi lucrum absolute: datur enim ei occasio lucrandi alia via, quam non habuisset, si in negotiatione persistisset. si tamen illa ratio lucrandi est molestior, potest illam molestiam æstimare, & pro ea exigere compensationem. similiter si minus ista alia via lucretur, quam lucratus fuisset prosequendo negotiationem. potest enim tantum exigere, quantum prudens arbitrabitur, omnibus circumstantiis perpensis.

86 *Tripliciter potest pecunia negotiationi destinata, ab ea auer- ti.*
Vt autem melius intelligatur quando mutuatio fit causa lucri cessantis, Notandum est, Pecuniam variis modis posse esse lucro destinatam, & ab ea destinatione causa mutui auelli. Primus est, Si absolute sit destinata certæ negotiationi, vel emptioni rei frugiferæ, (vt census, agri, domus) & vt tibi petenti mutuem, eam inde auellam. tunc li.

enim possum pacisci de lucro, quod tua causa mihi perit. Idem dico, si erat destinata negotiationi in genere; vt fit à quibusdam, qui in omnem lucrandi occasionem sunt intenti. nihil enim refert, sit ne certæ an incertæ negotiationi destinata, modo æquè lucrum speretur. Hic tamen requiritur (vt notant DD.) vt non habeam aliam pecuniam otiosam, quam commodè in mutuata locum possum supponere, & eidem lucro destinare. Dixi, commode, quia, (vt rectè notauit Nauar. n. 212.) etsi habeam aliam repositam in alios euentus, (vt ad alendam familiam, ad dotandas filias, ad solandam senectutem, vel ne statum meum periculo exponam) quam proinde nolo propter lucrum in aliquod discrimen coniecere; tamen possum pro lucro cessante pacisci; quia reuera illa mutuatio est causa cur lucrum illud mihi pereat, quod per illam pecuniam sperabam. Nec refert, quod inani timore non audeam illam exponere; quia ex quo absolute decreui non amplius impendere negotiationi, quam hanc certam summam; si ex ea mutuem, verè lucrum mihi cessat, quod aliunde non compensatur, vt etiam notauit Molina disp. 316. vnde absolute loquendo, sufficit vt nolim aliam loco mutuata impendere.

87

Secundus modus est, Si antequam mutuum petas, ego pecuniam meam negotiationi subtraxerim, vt tibi, quem scio petiturum, possum mutuare. Hoc euentu etiam possum pacisci de lucro cessante, etsi non eodem prorsus modo, quo prius. ibi enim pecunia, quam do mutuam, plus mihi valebat, vt subest illi destinationi, quam ipsa per se valeat; (per hanc enim facta erat veluti semen lucri futuri) & ideo plus poteram exigere, vt fieret æqualitas: vt pro 100. 110. quia 100. destinata negotiationi, valebant 110. hic verò quod do non plus mihi nunc valeat, quam per se æstimetur; cum iam desierit esse semen lucri, eò quòd prius subtraxerim negotiationi, quam mutuum peteretur. vnde dum mutuum rogor, non possum exigere supra sortem quòd illa mihi nunc plus valeat, sed ob aliam causam; nempe quia cum damno meo pecuniam meam ex statu fecundo ad statum sterilem reduxi, idque vt mutua-

88 *2. Si abstraxi pecuniam ante quam petas.*
rem

rem tibi, prudenter coniectans te id cupere, & ratum habiturum. unde ratione huius possum exigere, quanti istud lucrum, quo tua causa me priuam, æstimabitur. Negotium enim tuum cum meo damno gessi. Et si enim mutuum hæc non sit immediata causa lucri cessantis; est tamen causa mediata: nam subtractio pecunie à negotiatione, est causa immediata. Hæc autem subtractio fit propter mutuum, estque præparatio & dispositio ad mutuuum; quæ subtractio etiam censetur fieri voluntate eius, qui mutuuum est petiturus. Hæc ratione excusari videntur mercatores, qui præcipientes Regem petiturum, pecuniam suam à negotiatione subducunt, vel ea abstinere, vt ingentes summas paratas habeant; non enim id faciunt sine magno lucri detrimento; & alia ratio non suppetit ad tantam vim numeratæ pecunie simul præsentandam.

89

90 Tertijs modus est, Si pecuniam destinari negotiationi, non absolute, sed dumtaxat sub conditione; vt si dicam, Vellem negotiari, nisi mutuum peterent, de quo modo est difficultas. Quidam enim doctissimi viri putant, etiam tunc posse aliquid exigi ratione lucri cessantis.

3. Si non fuerit destinata, nisi sub conditione.

Probari potest Primò, Quia si abstineas negotiatione, vt paratam habeas pecuniam ad mutuandum Principi, potes exigere interesse, dum ille mutuuum peteret: ergo similiter, si id facias vt mutues iis qui è Republ. sunt petituri.

Dices, Esse disparem rationem; quia dum id facis ad mutuandum Principi, certa mutuatio (nempe ea quæ Principi est facienda) est causa lucri cessantis; & sic potest à Principe exigi compensatio: dum verò id facis vt mutues iis qui passim se offerent; nulla certa mutuatio est causa lucri cessantis (quamuis enim non mutuares huic vel isti in particulari, non tamen idèd lucrum ex negotiatione caperes) quare non potes ab hoc vel illo in particulari compensationem exigere.

91

Respondet, Et si nulla particularis mutuatio seorsim spectata, sit causa; tamen omnes collectim sumptæ sunt causa totius lucri cessantis, nam vt mutues passim occurrentibus, abstinere à negotiatione, & subis detrimentum lucri inde prouenturi, quare cum omnes collectim sint causa, potest onus compensandi hoc lucrum distribui in singulas mutationes secundum cuiusque proportionem, sicut quando multi collectim sunt causa alicuius damni; onus restitutionis debet distribui in singulos, prout quisque ad illud damnum est cooperatus. Simile videmus in Monte pietatis (de quo infra dubit. 23;) vbi onus distribuitur in singulos mutuatarios.

92

Secundò, Si Respublica, boni communis causa aliquem mercatorem cogeret abstinere à mercatura, vt passim daret mutuuum iis qui sunt petituri; posset iste mercator exigere à singulis interesse: non enim tenetur gratis abicere spem illam quaetus, vt aliis commodet: ergo etiam poterit, quamuis sponte ob eam causam abstineat, consequentia patet, quia quòd coactus vel sponte abstineat, non mutat rationem iustitiæ & æqualitatis, nec tribuit ius exigendi interesse; sed quòd lucrum ei cesset, vel non cesset.

93

Tertiò, Si quis præsciret in particulari, quinam essent petituri, posset abstinere à mercatura, vt pecuniam habeat paratam, & quando peterent, exigere interesse. tunc enim certæ & determinatæ

mutationes essent causa lucri cessantis: ergo idem licitum erit, etiam si nesciantur in particulari, quid enim refert ad iustitiam, vtrum scias in particulari qui sint, an in genere, esse aliquos: hinc enim non pendet ratio æqualitatis, de qua sola nunc quaerimus.

Quartò, Mutuatarij in hoc casu non putant sibi fieri iniuriam; imò æquum censent, vt ei compensetur, quantum spes lucri per negotiationem (quam causa mutui reliquit) consequendi, valebat.

Quintò, Si quis venderet aliquod instrumentum artis suæ, quo multum poterat lucrari, & quòd vellet vt nisi sciret à multis desiderari, posset exigere ab emptore interesse lucri cessantis: atqui pecunia est instrumentum mercatorum, quo possunt multum lucrari, & quo vellet vt negotiando, nisi scirent illud à multis alijs expectari: ergo si illud à se alienent, possunt exigere interesse.

Ob has rationes, hæc sententia mihi olim visa est probabilis, & etiam nunc videtur, præsertim speculatiuè considerata; modò ille non exigit amplius quàm spes illa lucri, detracta laborum & expensarum æstimatione, valebat, & semper retineat animum negotiandi illa pecunia, si mutuuum non peteretur. In praxi tamen ob periculum palliandi vsuras, non est facile admittenda post factum tamen, non ausim cogere ad restitutionem.

Secunda conditio est, Vt non tantum exigas, quantum est lucrum, quod sperabas, sed minus, deducendi enim est æstimatio laborum, expensarum, & quanti plus valet id quod certum est & præsens, quàm quod futurum & incertum; vt DD. passim docent, itaque solum potes deducere in pactum, quanti valet illa spes lucri, deductis laboribus & expensis: vt si paratus sis spem illam lucri vendere 100. aureis, & labores expensasque ob illud subeundas redimere tribus; non potes exigere nomine lucri cessantis nisi aureos septem. si amplius petas, iniustitiam committis, pro lucro cessante plus exigens, quàm ipse illud æstimes, non tamen id esset proprie vsura; quia non peteretur nomine mutui, sed amissionis lucri.

94

95

videtur probabilis.

96

2. Ceditio. Spes sola æstimanda.

97

Lucri cessantis compensatio dupliciter deducitur in pactum.

Notandum tamen Primò, Dupliciter hoc lucrum posse in pactum deduci. Primò, Indeterminate; nempe vt mutuatarius teneatur tantum soluere pro interesse, quantum euentus declarauerit lucri fuisse futurum: ita vt si postea ex euentu deprehensum fuerit, mutuo non dato, lucrum futurum fuisse 100. aureorum; teneatur pro eo soluere 100. (deductis tamen deducendis) si 50. solum quinquaginta; si nullum, nihil, id autem sciri poterit vel ex euentu, quem idem mercator in alia pecunia negotiationi exposita experitur; vel quem alij mercatores in simili mercionij genere verfant, sortiuntur.

Secundò, Determinate, nempe stipulando à principio à mutuatario vt aliquid determinatè promittat pro spe lucri, qua se mutuans per mutuuum priuat. & tunc poterit mutuans hoc exigere, etiam si euentus declaret nullum lucrum fuisse obuenturum, & sortem ipsam cum nauì perituram: quia spes illa, cum mutuuum daret, pretio erat æstimabilis, eamque censetur vendidisse.

Notandum Secundò, Sorum lib. 6. qu. 1. art. 3. tenere, laboris & molestiarum æstimationem non necessario esse deducendam mercatori, quod probatur, quia si petas à mechanico vt tibi sua commoderet instrumenta, vel vt te comitetur, potest te

98

An labor deducendus sit.

cum pacifici de toto lucro faciendi, quod eo tempore amitteret, nec tenetur laboris æstimationem deducere; ergo nec mercator tenetur æstimationem laboris & molestiarum negotiationis detrudere. Quæ sententia mihi placet, quando iste labor talis est, ut mercator non optet illum pecunia redimere; quia vel cupit illum subire, ut otium aliamve molestiam vitet; vel facili conatu cum ceteris negotiis eum præstabit.

99
3. Cōditio.
Nō statim
exigenda
compensatio.

Tertia conditio est, ut lucris cessantis compensatio non exigatur statim dato mutuo, sed convenienti intervallo. ut si ex mutuo 100. aureorum, debeantur tibi 10. nomine lucris cessantis, non potes pacifici decem statim dari; ut rectè docet Medina de usuris q. 3. §. Septima conditio. ratio est, quia si statim velis reddi 10. iam in re non mutuas alteri 100. sed solum 90. solum enim 90. retinet dum decem tibi restituit. unde hac ratione fiet ut tantumdem exigas pro lucro cessante ex nonaginta, quantum ex centum; quod aperte est iniquum. cum enim non cesset tibi lucrum nisi ex 90. non est æquum ut velis compensationem, quasi cessantis ex 100.

100
Si statim
exigat
compensatio.

Aduerte tamen, si mutues 100. aureos ea lege ut statim reddat 9. (ratione lucris cessantis ex 91. quæ ipse retinet) non esse usuram. ratio est, quia hoc nihil est aliud quam mutuarè 91. cum interesse; & alia nouem sine interesse: quæ tamen statim sint reddenda ad soluendum interesse ex 91. proueniens in quo contractu non magis grauatur mutuatarius, quam si differretur solutio interesse.

101

Petes, Vtrum ut pactio lucris cessantis sit licita, necessaria sit ut mutuanse non offerat ad mutuanandum, sed alterius precibus compulsus mutuet?

Annon
possit se
offerre.

Resp. Id necessarium non esse: (est Conradus q. 30. & quidam alij id existiment) ut rectè Nauarr. num. 212. & Sotus supra art. 3. ratio est, quia aequalitas & iustitia contractus non pendet ex eo, quod desideres vel non desideres illum fieri: sicut possum offerre alteri equum meum, qui mihi valde est commodus, venalem; æstimato commodo, quo me prius in hoc tamen casu teneor patefacere emptori, me ratione commodi, quo prius, amplius petere; ne decipiatur putando equum esse meliorem quam sit, & ita emat meum commodum nesciens, loco bonitatis equi.

DVBITATIO XII.

Vtrum qui bona fide fecit contractum usurarium, vel aliàs iniquum, quem si talem sciisset, fecisset alium iustum; possit ratione lucris cessantis, veritate comperta, tantum retinere, quantum contractu illo iusto lucraturus fuisset.

102
Quidam
affirmant.

Quidam viri sanè docti affirmant, & dicunt in tali casu contractum illum iniquum bona fide initum, reducendum esse ad limites contractus iusti, quem contrahens cum eodem vel cum altero poterat facere. Probatur hæc sententia Primò, Quia iste contractus est causa cur relinquat alium contractum, quo iustè lucratus fuisset: ergo poterit exigere interesse lucris cessantis.

Dices; Ergo etiam si mala fide contraxisset, poterit exigere interesse.

Responderi potest negando consequentiam; quia dum mala fide contrahit iudicans contractum esse iniustum; tunc in contrahendo non censetur habere rationem lucris cessantis per alios contractus iustos. si enim illius rationem habere vellent, facile in suo contractu posset constituere iustitiam & aequalitatem, & ita non esset iniquus. Qui autem putat contractum esse iustum, non intendens nisi iustè contrahere; implicite videtur in subsidium accersere omnes titulos iustos, qui in tali contractu possunt reperiri; & consequenter etiam titulum lucris cessantis, quod cessat ex alio contractu, quem fecisset, nisi hunc contractum probum parasset.

103

Secundò, Quia in hoc contractu, formaliter & ex intentione contrahentis seruatur aequalitas; & etiam est aequalitas ex parte materia; nam potest in ea materia inueniri titulus iustus; etiam si contrahente non consideretur: ergo talis contractus est secundum se sit iustus, tamen ratione intentionis & tituli latentis potest iustificari.

Tertiò, Quia nemo per talem contractum putabit sibi factam iniuriam; non enim facta est iniuria formalis, cum mutuator non intenderit nisi iustè contrahere: nec etiam materialis, quia in materia reperitur titulus iustus, quem ille implicite censetur voluisse: non enim est necesse ut expressè cogitarit, si hic contractus esset iniquus, vellem facere alium, aut vellem exigere compensationem lucris cessantis: quia sufficit intentio virtualis, quam videtur habere negotiator diligens, in omnem occasionem intentus. si enim rogaretur, diceret hanc esse mentem suam in omni contractu.

104
Resolutio
sententia
generatim
accepta.

Vtrum hæc sententia ita generatim accepta, non videatur vera. Primò, Quia si emitte rem minoris iusto, bona fide; postea tamen intellecta veritate teneris complere pretium; nec potes confugere ad alium contractum, quem cum alio iniustè, & quo plus lucratus fuisses; ratio est, quia venditor non consentit in illum titulum; non enim mens eius est rem suam minoris iusto vendere propter interesse emptoris.

Secundò, Si vendas aliquid bona fide supra iustum, teneris postea comperta veritate restituere excessum, nec potes contugere ad lucrum cessans. ratio est, quia emptor non consentit in illum titulum; non enim intendit compensare interesse venditoris, sed tantum emere rem iusto pretio, unde quod amplius soluat, est quia decipitur, putatque rem plus valere, quam reuera valeat. si enim sciisset rei pretium, nolisset dare quantum dedit. quod si illum excessum volebas ratione tui interesse, hoc ei debebas explicare, nam fortasse nolisset rem emere supra iustum, ob tuum incommodum faciendum. Idem dicendum de locato & conducto, de cambiis & censibus.

105
Limitatio
sententia.

Si tamen limitetur hæc sententia ad contractus eos, in quibus uterque contrahentium censetur consentire in eisdem titulos; ita ut is, cum quo contrahis, intendat tibi dare lucrum omni eo titulo, quo tu intendis illud accipere, ut fit in mutuo; sic non videtur improbabilis. & potest habere locum in quatuor casibus.

Primò, Si quis dum alteri tradit, v. g. 100. intendat expressè omni titulo, quo potest, lucrari sex; hic poterit postea exigere sex; si reuera lucrum cessans, deductis deducendis, tanti æstimetur, etiam si

1. Si expressè intendas omni titulo lucrari.